

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Στο πλαίσιο του έργου του Νέου Διεθνούς Αερολιμένα Ηρακλείου στον λόφο Παπούρα, η ανασκαφική έρευνα έφερε στο φως μια εξαιρετικά σπάνια κυκλική κατασκευή των προϊστορικών/μινωικών χρόνων, διαμέτρου 48-50 μ., που αποτελεί μοναδική ανακάλυψη στον Αιγαιακό χώρο. Πρόκειται για αρχιτεκτόνημα υψηλής κατασκευαστικής ακρίβειας με εξωτερική διάρθρωση ενάλληλων λιθόκτιστων δακτυλίων σε διαφορετικά υψομετρικά επίπεδα και με «δαιδαλώδες-λαβυρινθώδες» εσωτερικό.

Η όλη κατασκευή προϋποθέτει σύνθετη γνώση δομικής πρακτικής, που υπερβαίνει τα μέχρι σήμερα δεδομένα για την Κρήτη της 3ης χιλιετίας π.Χ., Έχει ανεγερθεί σε περίοπτη θέση στην κορυφή του λόφου και ελέγχει οπτικά όλη την πεδιάδα Καστελίου, τα Λασιθιώτικα όρη, τις κορυφογραμμές του Γιούχτα στα δυτικά και του Κόφιντα στα νότια, γεγονός που υποδηλώνει τη μεγάλη σπουδαιότητα του μνημείου.

Τα ανασκαφικά δεδομένα μαρτυρούν χρήση από τη μινωική προανακτορική έως την παλαιοανακτορική περίοδο (3200 – 1800 π.Χ.) και μερική επανάχρηση στα αρχαϊκά χρόνια (7ος αι. π.Χ.). Εκτός από την λαβυρινθοειδή κατασκευή στην κορυφή, στα πρανή του λόφου υπάρχουν αρχαίο μονοπάτι, μινωικό κτηριακό συγκρότημα και λατρευτικό σπήλαιο. Η πρώτη ανάγνωση των δεδομένων υποδεικνύει τελετουργική και κοινωνικο-θρησκευτική χρήση του μνημείου. Αναμφίβολα πρόκειται για πρωτόγνωρο κοινοτικό έργο προβολής των τοπικών κοινοτήτων.

Η πρόθεση της διαχειρίστριας εταιρείας «Διεθνής Αερολιμένας Ηρακλείου Κρήτης» να εγκαταστήσει τα ραδιοβοηθήματα του νέου αεροδρομίου στην Παπούρα (ραντάρ ύψους δεκάδων μέτρων, πύργους ελέγχου και άλλα βοηθητικά κτήρια) με εκτενείς διαμορφώσεις και ταπεινώσεις του λόφου θα βλάψει ανεπανόρθωτα το μνημείο και τον περιβάλλοντα χώρο, διαταράσσοντας την άρρηκτη σχέση που τα συνδέει, παραβιάζοντας κατάφωρα τις διατάξεις του αρχαιολογικού νόμου 4858/2021 και καταστρέφοντας την αυθεντικότητα του πολιτιστικού τοπίου, όπως αυτό αναφέρεται στις διεθνείς συμβάσεις που δεσμεύουν την Ελλάδα.

Είναι αυτονόητο ότι, καθώς η έρευνα δεν έχει ακόμη περατωθεί, δεν επιτρέπεται, από ηθική και νομική άποψη, να παίρνονται οιοσδήποτε αποφάσεις για την τύχη του σπουδαίου λόφου Παπούρα που σημαίνουν την ταπείνωσή του και την βλάβη των μνημείων που περιλαμβάνει.

Ο Σύλλογος Ελλήνων Αρχαιολόγων, το τοπικό Παράρτημα Κρήτης και όλοι όσοι εργαζόμαστε για τη σωτηρία, ερμηνεία και ανάδειξη των αρχαίων μνημείων και υπογράφουμε την παρούσα διαμαρτυρία, καταδικάζουμε την επιχειρούμενη πλήρη υποβάθμιση και κατ' ουσίαν καταστροφή αυτού του εμβληματικού μνημείου για την πολιτιστική κληρονομιά της Κρήτης και όλης της Ελλάδας, και ζητούμε όλος ο λόφος, ως περιέχων ένα μνημείο μείζονος σημασίας να μείνει ελεύθερος πανταχόθεν, ανέγγιχτος από οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση βλάβη και να θωρακιστεί με την υψηλότερη θεσμική προστασία.

INTERVENTION

The excavation on Papoura Hill, carried out during the construction of the New Heraklion International Airport, has revealed an exceptionally rare circular structure with a diameter of 48–50 m, a unique discovery in the Aegean. It is an extremely precisely constructed work of architecture, featuring a labyrinthine arrangement of successive stone rings set at different heights. Its construction as a whole presupposes an advanced understanding of geometry, overturning our current knowledge of Crete in the 3rd millennium BC. The monument's importance is indicated by the fact that it has been erected in a prominent position on the hilltop, overlooking the whole of the Kastelli plain, the Lasithi Mountains, Mt Juktas, and Mt Kophinas to the south.

The excavation data indicate that it was used from the Minoan Prepalatial to the Protopalatial period (3200-1800 BC) and reused in Archaic times (7th c. BC). Besides the labyrinthine structure on the hilltop, there is an ancient path, a Minoan building complex and a sacred cave on the slopes. A first reading of the data suggests ritual and socio-religious use of the monument. It is certainly an unprecedented community project.

The «Heraklion International Airport of Crete» management company intends to install the radio navigation facilities of the new airport (over-height radar, control towers and auxiliary buildings) on Papoura Hill, with extensive reconfiguration and levelling of the hill. This will cause irreversible damage to the monument itself and the surrounding area, disrupting the vital relationship between the two, violating flagrantly the provisions of the Greek Archaeological Law 4858/2021 and destroying the authenticity of the cultural landscape, as it is mentioned in the international conventions binding Greece.

It is self-evident that, given that the investigation has not yet been completed, it is morally and legally unacceptable for any decisions to be made on the fate of the important Papoura Hill which would devalue it and damage the monuments to which it is home.

The Association of Greek Archaeologists, the local Crete Branch and all of us who fight for the preservation, interpretation and promotion of the ancient monuments and sign this letter of protest, condemn the attempted complete degradation and, in fact, destruction of this iconic monument, a unique landmark in the cultural heritage of Crete and indeed the whole of Greece, and we ask that the whole hill, as the site of a monument of major significance, must be left entirely free and untouched by any direct or indirect damage and to be declared as an archaeological site demanding protection of the highest level.

1. **Adlung Sebastian** Dr, Wissenschaftlicher Mitarbeiter, Universität Leipzig
Fakultät für Geschichte, Kunst- und Regionalwissenschaften Historisches Seminar,
Lehrbereich Klassische Archäologie, Leipzig

2. **Aulsebrook Stephanie** Dr, University of Warsaw

3. **Βαβουρανάκης Γιώργος**, Καθηγητής Προϊστορικού Αιγαίου, Εθνικό &
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

4. **Βασιλάκης Αντώνης**, Επίτιμος Έφορος Αρχαιοτήτων
5. **Βελένη Πολυξένη**, Επίτιμη Γενική Διευθύντρια Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς
6. **Bennet John**, Emeritus Professor of Aegean Archaeology, University of Sheffield UK
7. **Betancourt Philip**, Emeritus Professor of History of Art and Archaeology, Temple University, Philadelphia, USA
8. **Bintliff John**, Emeritus Professor of Classical Archaeology, Leiden University/ Professorial Fellow University of Edinburgh
9. **Βλαζάκη-Ανδρεαδάκη Μαρία**, Επίτιμη Γενική Διευθύντρια Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς/Διευθύντρια Ανασκαφών στον λόφο Καστέλλι Χανίων
10. **Blakolmer Fritz**, Professor, University of Vienna
11. **Brysbaert Ann**, Director of Netherlands Institute Athens/ Professor. of Ancient Technologies, Materials and Crafts, Leiden University, Faculty of Archaeology
12. **Buell Matthiew**, Assistant Professor of Classics, Concordia University (Montreal)/ President of the Canadian Institute in Greece (CIG)
13. **Cadogan Gerald**, MA (Oxford), Fellow of the Society of Antiquaries (London), Vice-President, and former Chairman of Council, British School at Athens; former Chairman, Anglo-Hellenic League (London)
14. **Caloi Ilaria**, Associate Professor in Aegean Prehistory, Ca' Foscari University of Venice
15. **Carter Tristan**, Professor, McMaster University / Director of the Stelida Naxos Archaeological Project
16. **Cucuzza Nicola**, Professor in Aegean Archaeology, University of Genoa
17. **D'Agata Anna Lucia**, Istituto di Scienze del Patrimonio Culturale, CNR, Rome
18. **Δημοπούλου Νότα**, Επίτιμη Διευθύντρια Αρχαιοτήτων
19. **Dautais Louis**, Historian and Archaeologist, Dual-PhD (2024) in Egyptology & in Aegean Protohistory, UCLouvain - INCAL/AegIS (Belgium)
20. **Déderix Sylviane**, Dr, PhD, University of Warsaw
21. **Devolder Maud**, Professor in Archaeology of the Aegean World, Ghent University (BE/ PI of the ERC COG project "Conceptualising Processes of Monumental

Architectural Creation in the Eastern Mediterranean Bronze Age", funded by the European Union (ERC-DAEDALOS-101043552)/ Director of the Malia Palace Project for the French School at Athens

22. **Driessen Jan**, Emeritus Professor, University of Louvain/ Director Sissi Archaeological Project

23. **Evelly Don**, Independent Researcher, Ex-Curator at Knossos for BSA

24. **Γκαλανάκη Καλλιόπη** Δρ Κλασικής Αρχαιολογίας, Επίτιμη Προϊσταμένη Τμήματος ΠΚΑΧΜ στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηρακλείου

25. **German Senta**, Associate Professor, Classics & Humanities Montclair State University, USA

26. **Γκίνη Τσοφοπούλου** Ελένη , Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων

27. **Godart Louis**, Ακαδημαϊκός, Ομότιμος Καθηγητής Μυκηναϊκής Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Νάπολης

28. **Γουργουλέτη Ελένη**, Αρχαιολόγος με ειδίκευση στην προϊστορική αρχαιολογία

29. **Γραμματικάκη Εύα**, Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων

30. **Giumlia-Mair Alessandra**, Dr.Phil., M.Sc., AGM Archeoanalisi, Italy/Former Director of Research Laboratory, Institute of Archaeology, Russian Academy of Sciences, Moscow

31. **Ζαρίφης Νικόλαος** Δρ, Επίτιμος Προϊστάμενος ΥΝΜΤΕ Δωδεκανήσου

32. **Hadjidaki Marder Elpida**, Director of Phalasarna Excavations/Past Director of Maritime Antiquities

33. **Iacono Francesco**, Professore Associato in Preistoria e Protostoria, Dipartimento di Storia Culture Civiltà, Alma Mater Studiorum, Università di Bologna

34. **Ιακώβου Μαρία**, Ομότιμη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κύπρου

35. **Jung Reinhard**, PD Dr., Head FG Research group Mediterranean Economies, Austrian Archaeological Institute, Austrian Academy of Sciences

36. **Jusseret Simon**, PhD, Geologist and Archaeologist

37. **Καβρουλάκη Μαριάννα**, Πειραματική Αρχαιολόγος, Ιστορικός Διατροφής

38. **Κανίνια Εριφύλη**, Αρχαιολόγος

39. **Κάντα Αθανασία**, Επίτιμη Διευθύντρια Αρχαιοτήτων

40. **Καραδήμας Νεκτάριος**, Δρ Αρχαιολογίας, Αιγέυς - Εταιρεία Αιγαιακής Προϊστορίας
41. **Καρέτσου Αλεξάνδρα**, Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων
42. **Καρναβά Άρτεμις**, Επίκουρη Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης
43. **Κατσιώτη Αγγελική**, Τέως Προϊσταμένη Τμήματος Εφορείας Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου
44. **Kelder J. M. (Jorrit)** Dr, Centre for the Study of Manuscript Cultures, Universität Hamburg/ Wolfson College, University of Oxford
45. **Knappett Carl**, Professor, Walter Graham/ Homer Thompson Chair in Aegean Prehistory, Department of Art History, University of Toronto
46. **Κόπακα Κατερίνα**, Ομότιμη Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης
47. **Κοτσώνας Αντώνης**, Αναπληρωτής Καθηγητής Μεσογειακής Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Νέας Υόρκης
48. **Κούρου Νότα**, Ομότιμη Καθηγήτρια Αρχαιολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
49. **Κριτζάς Χαράλαμπος**, Επίτιμος Διευθυντής του Επιγραφικού Μουσείου
50. **Κυρίτση Μαρία**, Δρ. Προϊστορικής Αρχαιολογίας
51. **Laffineur Robert**, Emeritus Professor of the University of Liège, Rawson Visiting Scholar at the Dept of Classics of the University of Cincinnati/ Honorary Consul of the Hellenic Republic in Liege for the provinces of Wallonia
52. **Langohr Charlotte**, Research Associate at the National Fund for Scientific Research/Professor at University of Louvain
53. **Lewartowski Kazimierz**, Professor, Polish Archaeological Institute at Athens, Faculty of Archaeology, University of Warsaw
54. **Livarda Alexandra**, Dr, Senior Researcher, Editor-in-Chief Environmental Archaeology, Landscape Archaeology Research Group (GIAP), Catalan Institute of Classical Archaeology (ICAC), Tarragona, Spain
55. **Macdonald Colin**, Dr, Former Curator of Knossos for the British School at Athens

56. **MacGillivray Joseph Alexander**, Co-director, Palaikastro excavations of the British School at Athens/ Dietrich von Bothmer Research Scholar, Department of Greek and Roman Art, Metropolitan Museum of Art
57. **Μαντζουράνη Ελένη**, Ομότιμη καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
58. **Maran Joseph**, Professor of Prehistory and Protohistory, Heidelberg University
59. **Μαρινάτου Ναννώ**, Επίτιμη διακεκριμένη καθηγήτρια Κλασικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Ιλινόις, Σικάγο
60. **Μαρκέτου Σταματία**, Αρχαιολόγος, Πρώην Πρόεδρος Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων
61. **Μαρκουλάκη Σταυρούλα**, Επίτιμη Προϊσταμένη Αρχαιοτήτων
62. **Μαστροχρήστος Νίκος**, Δρ Αρχαιολόγος
63. **Μαθιουδάκη Ηρώ**, Αναπληρώτρια ερευνήτρια της Ερευνητικής Ομάδας AEGIS, Καθολικό Πανεπιστήμιο της Λουβέν, Βέλγιο
64. **Militello Pietro** , Full professor of Aegean Civilisations, Dipartimento di Scienze Umanistiche, Università di Catania
65. **Momigliano Nicoletta** , Professor of Aegean Studies, Dept. of Classics and Ancient History, School of Humanities, University of Bristol
66. **Moody Jennifer**, Research Fellow, Department of Classics, University of Texas at Austin
67. **Morris Christine**, Andrew A David Professor in Greek Archaeology and History / Chair of the Irish Institute of Hellenic Studies at Athens, Trinity College Dublin, Ireland
68. **Μουτάφη Ιωάννα**, Δρ Αρχαιολογίας, Μεταδιδακτορική υπότροφος, Ludwig-Maximilians-Universität München
69. **Μπαλλή Ράνια**, Διδάκτωρ Αρχαιολογίας, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
70. **Μπάτζιου Ανθή**, Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων
71. **Μωραΐτου Αλεξάνδρα**, Αρχαιολόγος
72. **Niemeier Wolf-Dietrich**, Professor, Dr.Dr.h.c., Director emeritus, German Archaeological Institute in Athens

73. **Νινιού Κινδελή Βάννα**, Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων
74. **Nowicki Krystof**, Professor in the Polish Academy of Science (Institute of Archaeology and Ethnology), Director of the Karphi excavation for 2023-27
75. **Ντούμας Χρίστος**, Ομότιμος Καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών/ Πρώην Δ/ντής Αρχαιοτήτων ΥΠΠΟ/ Πρώην Έφορος Αρχαιοτήτων
76. **Pakkanen Petra**, Director, Finnish Archaeological Institute at Athens
77. **Παπαδάκη Χριστίνα**, Μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο τμήμα Μεσογειακών σπουδών Πανεπιστημίου Αιγαίου
78. **Παναγιωτόπουλος Διαμαντής**, Τακτικός Καθηγητής Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Χαϊδελβέργης
79. **Πατσιαδά Βασιλική**, Αρχαιολόγος
80. **Peatfield Alan**, Director East Cretan Peak Sanctuary Project.
81. **Πετράκης Βασίλης**, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
82. **Πλάτων Λευτέρης**, Καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
83. **Pomadere Maia**, Senior Lecturer in Aegean Archaeology, Université Paris 1
84. **Puglisi Dario**, Research associate in Prehistory and Protohistory at Università di Catania - Dipartimento di Scienze Umanistiche
85. **Ρεθεμιωτάκης Γιώργος** Επίτιμος Διευθυντής Αρχαιοτήτων
86. **Rueff Bastien**, Membre scientifique, École française d'Athènes
87. **Rupp David**, Emeritus, Department of Classics and Archaeology Brock University, St. Catharines, ON – Canada
88. **Rutter Jeremy**, Professor of Classics Emeritus, Dartmouth College, Hanover, New Hampshire, U.S.A.
89. **Sacconi Anna**, Professor, Sapienza Università di Roma
90. **Σαρπάκη Ανάγια**, M.A. PhD, Archaeologist – archaeobotanist, Independent scholar, Chania

91. **Schönheit Lilian** Dr, Hamburger Kunsthalle
92. **Shapland Andrew**, University of Oxford
93. **Sherratt Susan**, Emeritus Professor of East Mediterranean Archaeology, University of Sheffield
94. **Smith Angus**, Professor, Brock University | Department of Classics and Archaeology
95. **Soles Jeff**, Co-Director, Greek-American Excavations at Mochlos, Crete
96. **Σολωμού Αναστασία**, Υποψήφια διδάκτωρ στο Université Paul-Valéry, Montpellier 3 και στο Université Catholique de Louvain.
97. **Souyoudzoglou-Haywood Christina**, Dip. Arch. Cons. (UCL), MA (Edinb), PhD (Liver)
Assistant Professor (Adjunct), UCD School of Classics, University College Dublin/
Director, Kephalaria Project - Livatho Valley Survey
98. **Σοφιανού Χρύσα**, Επίτιμη Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λασιθίου
99. **Steinmann Bernhard**, Exhibition Manager, Hessen Kassel Heritage, Germany
100. **Strasser Thomas**, Professor, Department of Art and Art History, Providence College
101. **Theodoropoulou Polychroniadis Zetta**, Chair, Greek Archaeological Committee UK
102. **Todaro Simona**, Associated professor of Prehistory, Director of MUAC, Direttore of CEARC, University of Catania
103. **Τριανταφύλλου Σέβη**, Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
104. **Τσιμποπούλου Μεταξία**, Δρ, Επίτιμη διευθύντρια ΥΠΠΟ
105. **Tully Caroline** Dr, Classics and Archaeology, School of Historical and Philosophical Studies, University of Melbourne, Parkville 3010, Australia
106. **Tyree Loeta** Dr, Skoteino Cave Project
107. **Ulanowska Agata**, Professor, Chair the Department of Aegean and Textile Archeology at the University of Warsaw

108. **Van de Moortel Aleydis**, Chancellor's Professor and Head, Department of Classics
University of Tennessee, U.S.A.
109. **Φλεβάρη Λουκία**, Αρχαιολόγος
110. **Weingarten Judith**, M.Litt. (Oxon), Alumna, British School at Athens
111. **Whitelaw Todd**, Professor of Aegean Archaeology, University College London
112. **Wright James**, William R. Kenan, Jr. Chair and Professor emeritus, Department of Classical & Near Eastern Archaeology, Bryn Mawr College/ Director, Kommos Excavations on the South Coast of Crete of the University of Toronto
113. **Χαμηλάκης Γιάννης** , Καθηγητής Αρχαιολογίας στην Έδρα Ζουκόφσκι/
Καθηγητής Νεοελληνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μπράουν, ΗΠΑ.
114. **Χανιώτης Άγγελος**, Καθηγητής Αρχαίας Ιστορίας και Κλασικών Σπουδών,
Ινστιτούτο Προηγμένων Μελετών, Πρίνστον